

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

BOB DYLAN

Tarantula

Traducere din engleză,
note și glosar de nume proprii de
SORIN GHERGUȚ

Prefață de
MIRCEA CĂRTĂRESCU

HUMANITAS
fiction

Take it or leave it

Tarantula lui Bob Dylan e un tipic obiect artistic *take it or leave it*. Pentru mine a fost din prima clipă, fără nici un fel de-ndoială, *take it*. Mă frigeau degetele să mă apropiu de cartea asta când aflasem despre ea, și-apoi m-au fript degetele răsfoind-o când, după multă căutare, am făcut rost de ea. Am citit din ea la-ntâmplare, câte-un „poem“ deodată, cum citesc de-o viață din *Finnegans Wake*, fără să caut un sens injectat intenționat în amalgamul deconcertant de cuvinte. Am știut din prima clipă că sensul nu e acolo, ci că el se formează, aleatoriu, haotic, înșelător, mereu altul, în mintea mea avidă de *pattern*-uri și recurențe, cum vedem peisaje în bureții-mbibați cu vopsele și aruncați în zid din Da Vinci sau în planșele testului Rorschach. Lectura pe care *Tarantula*, ca și multe alte scrieri post-avangardiste, post-suprarealiste, post-joyceene, în fine, după expresia lui Pynchon, post-ironice, o cere nu e una hermeneutică, de scormonire după un sens încifrat, după un cod zero al scriiturii, ci devine o mantică, o artă a ghicirii ce-și are originea în I-Ching, în liniile palmei și-n zațul ceștilor de cafea. Dylan a absorbit, în 1965-1966, când și-a scris singurul „roman“, întreaga uriașă schimbare a Americii, întregul murmur haotic și amenințător, profetic și anarhist ce se simte (și într-un fel își are originea)

în propriile lui cântece, în poezia Generației Beat, în muzica rock, în mișcarea hippy, în marșurile anti-discriminare, în cultura drogurilor și-n New Age, în furia anticapitalistă și *anti-war*.

Asemenea lui Kerouac, Ginsberg, Burroughs, Gregory Corso, și poate mai mult decât ei, Bob Dylan a reprezentat în cântecele și-n scrierile lui (ce alcătuiesc un continuum fără fisură) criza de identitate a Americii de după război, căutările artistice ale unei generații obsedate de sentimentul unei schimbări iminente a lumii. *The times they are a-changing*, avertiza el: roata se învârtă, ce-i azi dedesubt mâine va fi deasupra, ce-i azi disprețuit mâine va face gloria unei literaturi. Tot acest amalgam haotic de cultură înaltă și cultură populară, de voci ce se-ntind de la *nursery-rhymes* la citate sofisticate formează marele colaj al *Tarantulei*.

Îl invidiez pe Dylan că a găsit pentru producția sa literară un titlu atât de puternic. Toată greața și frica în fața unei lumi agresive, de neînțeles sunt concentrate-n imaginea marelui păianjen, adevărat nod de teroare. Toată speranța de vindecare, de trezire din coșmarul istoriei, de depășire a impasului existențial se leagă, pe de altă parte, de tarantella, dansul îndrăcit care te salvează de mușcătura păianjenului. Ambiguitatea titlului avertizează în privința indeterminării și imanenței (faimoasa *indeterminance* care pentru Hassan era esența postmodernismului) textului care urmează.

Tarantula e un mare colaj poetic compus din fragmente ce-ar fi putut fi, cu puțin noroc, cântate. Multe *lyrics* ale marilor cântece ale lui Dylan sunt la fel de năucitoare. Gândiți-vă la *Jokerman*, la *The Changing of the Guards*, la *Sad-Eyed Lady of the Low Lands*. Nici unul

din aceste poeme n-are nevoie de analiză. Ele sunt închise-n frumusețea și enigma lor ca orice obiect din natură. Fiecare astfel de fragment din „roman“ cuprinde, în general, câte-o scenă confuză, în general un amestec de voci din baruri sau alte locuri publice, povestea unei vieți, atacul vitriolant la adresa ipocriziei și cupidității adânc încrustate în natura umană. În finalul acestor „pete“ lingvistice e atașată câte-un fel de „morală“, exprimată prin câte-o scrisoare sau o notiță atribuită unor personaje diverse. Nu se poate discerne de-a lungul întregii scrieri vreo structură intențională clasică, vreo încercare de a da coerență întregului, de a face scene și personaje ca în romanele respectabile. În mod intenționat, manifest și recunoscut de autor, *Tarantula* nu are nici o noimă. Are doar o textură delicioasă a fiecărei pagini, o sclipire unică a fiecărei fraze, o încărcătură explozivă, estetic și militant, a fiecărui paragraf. Tot ce se poate spune despre carte ține de poezie. Cu câțiva ani înainte de-a o scrie, Robert Allen Zimmerman își luase numele Bob Dylan din iubire fanatică pentru genialul și descreieratul poet galez Dylan Thomas, cea mai vizionară voce a poeziei de limbă engleză a vremii, mort de un deceniu. În textele muzicii lui, la fel ca și-n literatura sa, Bob Dylan poate fi văzut ca un discipol mai acid, mai violent, mai „american“ al celui care scrisese *And Death Shall Have No Dominion*. Ca și acesta, cântărețul este înainte de orice un imagist, un oniric capabil să scoată din fluxul său de conștiință împerecheri mereu proaspete de cuvinte nemaialăturate vreodată. Dar în *Tarantula* el împinge notarea fulguranță a fragmentelor de mentație până la o extremă rareori atinsă: nici o structură și nici o cenzură. *Take it or leave it*. Pollock și

expresioniștii abstracți ar fi numit poate tehnica lui Dylan „scriere gestuală“.

Între multele iregularități care fac textul atât de viu și de grăitor, folosirea numelor proprii sare imediat în ochi. Textul e plin de ele, de parc-ar fi un magnet care adună nenumărate ace și bolduri onomastice. Multe vin din cultura populară, din advertising, din filme și seriale TV azi uitate, altele par a fi porecle ale unor prieteni ai poetului, iubite, cunoștințe, persoane publice. Altele sunt atât de bizare, că nu pot fi decât inventate. Trăim într-o imensă, aiuritoare cascadă de fețe și nume, pare-a spune Dylan (el însuși o față și-un nume iconice), fiecare cerând faimosul sfert de oră de celebritate despre care vorbea Andy Warhol.

Un sfat pentru cei care, după ce-au cumpărat cartea (*take it, not leave it!*), se aventurează să o și citească: nu mâncați tot borcanul de dulceață deodată. Luați câte-o linguriță în fiecare zi. Nu citiți neapărat în ordinea în care apar textele în carte: ea e oricum aleatorie. Citiți unde deschideți cartea la întâmplare. Savurați câte-o mică frază, câte-un pasaj metaforic, cum ați alege un fruct conflat (atenție! unele sunt hipercalorice, altele chiar otrăvitoare) dintr-o mare salată de fructe. Cu puțină răbdare, ca în cazul autostereogramelor ce vă par la-nceput un amalgam de modele fără sens, veți ajunge la un moment dat să vedeți, limpede și strălucitoare, scena tridimensională inițial ascunsă. Nu în carte, ci în propriile voastre structuri mentale. Luați *Tarantula* ca pe un instrument de ghicire care, folosit cum trebuie, vă poate spune viitorul. Unul dintre ele.

Mircea Cărtărescu

Notă despre traducere

O particularitate a cărții este frecvența apariției unor nume proprii – de artiști, vedete din showbiz, politicieni, personaje istorice, literare ș.a. –, figuri îndeobște familiare publicului american din epocă, dar multe dintre ele obscure pentru cititorul din România. Am considerat că o lămurire caz cu caz a referințelor de acest fel nu este esențială în economia receptării, fiind de-ajuns o idee generală cu privire la zonele de care țin. Am încercat, prin urmare, să reduc cât mai mult numărul notelor de subsol, păstrându-le acolo unde mi s-a părut că informația pe care o aduc contribuie semnificativ la o mai bună deslușire a pasajelor respective. Restul explicațiilor – cu privire la nume proprii și alți „designatori rigizi” – se găsește într-un *who's who* adăugat la finalul cărții. Nu am inclus acolo nume de notorietate (precum John Lee Hooker, Richard Nixon, Jimmy Hoffa etc.), presupuse a fi cunoscute deja de majoritatea cititorilor.

Tot de natură onomastică a fost o altă problemă cu care m-am confruntat recurent pe parcursul traducerii – aceea a poreclelor și aliasurilor unor personaje („Popeye Squirm“, „Zeke the Cork“, „Weep the Greed“, „Shorty Cookie“ ș.a.). Le-am tradus acolo unde am găsit echivalente satisfăcătoare în română și le-am reprodus ca atare

(și cu speranța de a conserva astfel ceva mai mult din sonoritatea originalului) în lipsa unor variante rezonabile de transpunere.

Orice traducere seamănă cu interpretarea unei partituri: unele interpretări sunt în mod evident mai bune decât altele, iar unele partiturile par a avea, în mai mare măsură decât altele, o interpretare ideală și numai una. Există însă și lucrări în a căror interpretare personalitatea interpretului pare a se putea exprima, până la un punct, în mod legitim. Sper ca relația între originalul *Tarantulei* și traducerea sa în română să țină de o asemenea categorie de texte.

Închei cu partea cea mai plăcută a acestei note premergătoare, mulțumirile cuvenite prietenilor care m-au sprijinit în această aventură filologică: Ovidiu Drăgan, Andreea Pulpea, Tiberiu Chelcea, Mihai Grecea – cu prețioase consultații terminologice; Edi Săvescu, Ioana Leca – cu un salutar ajutor bibliografic.

S.G.

Tarantula

*Arme, cartea orală a șoimului
& vulvița nepedepsită*

aretha/ regină pe tonomat de cristal a imnului & a lui difuzat în rana de transfuzie beată ar fi cu băgare de seamă la suavă undă sonoră mutilat & strigă salut o rolei marelui el dorado aparte & la ponositu tău zeu personal dar ea nu poate ea a cui căpetenie când tu urmezi, ea nu poate n-are spate nu poate... sub ventilatoare feroviare negre-nflorite & umbre de frunză de smochin & câini ai păsărilor de noapte, cresc ca bolte & leacuri batalioanele de lași posaci ale muzicutei, oase & duse și-ngropate pe când cu cât mai neconținute mai puternice gemetele & brațe-ale proprietarului funebru cu repetiția unui sărut pasional de la asfințit & cățărându-se-n boscheți cu vreun inamic preferat rupând timbrele poștale & poștași smintiți & nesocotind orice rang & ambiție familiară decât chiar asta, trebuie de știut că mama nu-i o lady... aretha fără țeluri, etern necuplată & la un pas lejer de rai/ să fie limpede că melodia asta-i aparține odată cu diplomației ei emotivi & pământul ei & secretele ei muzicale

cenzorul într-un camion-semiremorcă cu 12 roți
oprindu-se să-și ia gogoși & ciupind
ospătărita/ femeile-i plac crude & cu
sirop/ și-a pus în minte s-ajungă
un soldat renumit

coșmar scris de cuțit la gât în sus & în jos & iată profețind oarbă supunere la vulpea legii, cupidon mensual & stafiile stupefiantе ale dogmei... nexam & fie surghiuniți pe vecie vâslașii-n halate de baie & unși întru rafturile iadului pe viu, ale somnului fără imaginație, repetiției fără de schimbare & șerifi grași care pândesc pierzania-n saltea... aleluia & bos al boschetarilor sosit-a & hărăzind tabăra gypsy davy¹ spirituală infiltrată-n acest moment de dictator străin, FBI-ul roz & interogatoarele rateuri necunoscute din vreme de pace la fel de sfinte & argintate & binecuvântate cu textura de caleidoscop & fata-n sandale... să visezi la fecioare pastilate care dansează & apollo rătăcitor la orgă/ hoinari neștiințifici & lucrușoarele cu noroc & ridicându-și buzele & transmițând priviri & omagii de pe umerii cucubaului menestrel al lui adam & al evei... ratând ocazia de-a snopi spiritele zdravene & titularii de drept până-n stadiul de măscărici pisciformi & smucindu-ți aspirația fără țintă... să cedezi în fața muncii de convingere, infracțiunea împotriva poporului, de echivalat cu crima & în timp ce doctorii, profesorii, bancherii & vidanatorii se luptă pentru drepturilor lor, trebuie să fie acum groaznic de generoși... & acum în coloana care-l are-n frunte pe tab hunter în al său thunderbird/ pearl bailey îl împinge-ntr-un buick & unde sărăcia, o perfecțiune a clienților nefolosiți ai lui neptun, se joacă de-a v-ați ascunselea & scăpând în cine se duce-ntr-acolo? & nu-i momentu-acum pentru purtări prostești, așa că pune-ți bocancii & sari pe clauzii deșeurilor, plata pe oră & omul cu clisma & unde senatori juniori & spiriduși

¹ *Gypsy Davy* este titlul unui piese cunoscute din repertoriul lui Woody Guthrie (1912-1967), preluată și adaptată de Bob Dylan în 1961.

smulg vârfurile de la semne de-ntrebare & soțiile lor fac plăcinte & acum pleacă & zvârle niște plăcinte-n față & fă blatu-ntre vagoane & întru coapsele religioase ale arethei & mișcare găsește-ți tu nimfa fără de conștiință & spulberându-ți tânăra demnitate sensibilă doar ca să vezi o dată pentru totdeauna dacă-s găuri & muzică-n univers & s-o vezi împlânzind căluțul-de-mare/ aretha, agățată de băieți de la cor & alte perle de coconet căci prea sumbru a mult farmazon & nu știi nici un cântec vesel

avocatul ducând un porc în lesă
oprindu-se la un ceai & mâncând din greșeală
gogoașa cenzorului/ îi place să mintă când spune
câți ani are & își ia paranoia-n serios

mormântul primitor căruia i se face reclamă & e abandonat dintr-un capriciu & jurnale pe care se așază gospodina. văzându-se finanțată, falită dar nicicând cenzurată & de asemenea neroșind nicicând/ îi refuză cadavrului ei curajul de-a se târi – închide ușa lui proprie, capacitea de-a muri de-o spargere de bancă & acum le stă-n coastă unor staruri trecute făcătoare de filme-nfricoșătoare-n glodul & fața ei & acum nu oricine o are la pipotă. e proprietate privată... bazooka în cuib & arme de gheață & de fereală rezistentă la intemperii & ei chicotesc, produc cicatrici & ucid bebeluși printre chipeșe dizgrații feminine & dușmanul ei statornic, tom sawyer al cerealelor pentru mic dejun făcând ca toate femeile neatente la acest masacru al toaletei să se cheme din clipa asta-ncolo LONZO & să trebuiască să umble pe căile vieții mereu cu leneși fără altă treabă decât să-și dispute femeile... toată lumea știe de-acum că războaiele-s cauzate de bani & lăcomie & organizații caritabile/ gospodina nu-i aici, candidează pentru congres

senatorul îmbrăcat ca o oaie
austriacă. oprindu-se la o cafea & insultându-l
pe avocat/ ține un regim cu prune &
își dorește-n taină să fi fost bing crosby
dar se-ar mulțumi și să fie rudă
apropiată cu edgar bergen

dându-i zahărul omului de fier al sticlelor care sosește cu-n
rânjet & o lampă cu gaz & anu-ăsta face trafic de nasturi
cu „care-i făptașu“ & e colporteur de dragoste la prima
vedere... l-ați văzut mijindu-se dintr-un cioban plăvan
și-ajungând un snop de bătai pe spate & e deștept & vor-
bește cu toți ca și cum tocma ce-au răspuns la ușă/ nu-i
plac oamenii care spun că se trage din maimuță dar cu
toate astea-i plat & e ucigător de plictisitor... în timp ce
Allah bucătaru-și rașchetează foame de pe podea & trân-
tind-o pe farfuriile plutitoare cu răget & celelalte capete
seci laudându-și unele altora forța & se ceartă pe teme de
acnee & recită calendare & arătându-și unii altora cu deștu
țoalele & lichidul & se dispersează-n segmente & mor de
morți nebunești & mugind vomă agricolă muritoare
făcătură & de ce, pentru numele Domnului, să fii Înc-un
cap sec? când toți tonto & heibăiatu se dau de ceasu mor-
ții-ncercând să danseze fruga-n vreme ce camarad credin-
cios & dl palladin își petrec orele libere rămânând separați
dar egali & oricum de ce să n-aștepți să pună răsul treaba
pe roate-ntre timp & UAUOO trosc & toată demența
când fost iubit cowboy atârnat cu susu-n jos & Suzy Q.
îngerul băgând altă monedă de zece cenți în automatul
ăsta de adopții când tocmai ce-mproască un simbol gui-
țând & înghețând & prăbușindu-se-n mațele vreunei es-
trade hidoase & e-un iureș & omul de fier adunându-și
nasturii cu „care-i făptașu“ & dându-i pe gratis & încercând

să se-mprietenească & fie și fără s-aparții la vreun partid politic, ești pregătit acum, pregătit să-ți amintești despre ceva ceva

șeful poliției cu o bazooka
pe care-i gravat numele lui. intrând
beat & proptindu-i țeava-n față
porcului avocatului. cândva bătaș de neveste,
a ajuns boxer profesionist & s-a ales
cu picioare-n o/ i-ar plăcea s-ajungă
literalmente călău. ce nu știe e că porcul avocatului
s-a-mprietenit
cu senatorul

patima de jucător & sclava lui, vrabia & bate câmpii
dintr-o cabină pe-o platformă neagră & fermecând adu-
narea de zvăpăiați să stea dimineată & nu vă dați duși din
fabrici/ oricine se-așteaptă să se nască cu-acela pe care-l
iubește & și nu se-ntâmplă așa & au fost lăsați de izbeliște,
au fost mințiți & acum organizatorii trebuie s-aducă-nă-
untru boii & târând foi volante & entuziasm cangrenat,
ciripitori & tancuri suicide de la cabinele telefonice la
dezvoltările rezidențiale & de-obicei se pune pe plouat o
vreme... băiețelii nu pot ieși afară la joacă & oameni noi
în buldozere vin la fiecare oră și livrează de-ale gurii &
colete cu ajutoare trimise din las vegas... & nepoți ai spe-
cialistului în boabe de cafea & alți fii preferați absolvind
cu coafuri pompadur & cum laude – cinste lor & un
adio tânguitor la eliberarea sihastrului & de-o frumoasă
urâțenie & digitație pentru veșnicie veniți & salvați-vă
mieii & măcelarii & loviți trandafirii cu izu-i cuvenit de
fazan & sperietoarea lui tataie a-nhățat micuța pitulice &
vezi și tu-n timp ce-o salvezi și pe ea/ ia uită-te o mare

Cuprins

Take it or leave it

(Prefață de Mircea Cărtărescu)	5
Notă despre traducere	9
<i>Tarantula</i>	11
Glosar de nume proprii	153